

VÄRLDENS JÄTTE- TRÄD

1884

Världens jätteträd

– Återutgivning av text från 1884

av Dr Halfdan Kronström

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-185-8

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Det är först när du går omkring bland jätteträden som du förstår hur gigantiska de egentligen är.

I den här e-boken får du läsa om de många jätteträd som fascinerade svenskarna under slutet av 1800-talet.

Den här e-boken handlar om världens största träd och beskriver jättar i både Australien och Kalifornien. Tyvärr finns inte de jättelika träden i Australien och Tasmanien kvar i dag, de har huggits ner och sålts. Här fanns det högsta träd som någonsin uppmätts med 140 meter.

De jättelika träden i Kalifornien finns dock fortfarande kvar, mycket tack vare mycket tidiga naturskyddslagar. Däremot så håller man i dag de högsta träden hemliga för att de inte ska få för många besökare.

Det träd som nämns i e-boken som "Keystone State" finns fortfarande kvar och går att besöka. Men trädet "Mother of the forest" avverkades redan 1851 och är troligen den stubbe som förvandlats till dansgolv på en av bilderna i e-boken. Trädet var hela 2 520 år gammalt när det fälldes.

Textens författare kallar sig "Dr Halfdan Kronström". Men det är en pseudonym för bokförläggaren Karl Fredrik Kruhs (1841–1917).

Världens jätteträd

Den här texten publicerades ursprungligen år 1884 i tidskriften "Undrens verd" med rubriken "Verldens väldigaste träd". Författare till texten är Dr Halfdan Kronström (1841–1917).

Man håller merendels före, att de jettebarrträd i California, som blifvit kända under benämningen mammutträd, hafva största rättigheten till stående titulaturen Verldens väldigaste träd. De öfverträffas emellertid vida i höjd och sannolikt äfven i masa af de väldiga jettar i växtriket, som tillhöra släktet *Eucalyptus* och, vanligen kallade gummiträd, förekomma i Australien, der de växa på de bergsluttningar, hvilka skilja Gippsland från den öfriga delen af kolonien Victoria, samt äfven i bergtrakterna norr om Kap Otway, det första land, som vanligen angöres af fartyg på väg från England direkt till Melbourne. Vi skola strax se att man endast känner fyra californiska mammutträd med öfver 90 meters höjd, af hvilka det största är 110 meter högt och endast omkring sextio mindre träd hafva uppmätts, hvilkas höjd öfverstiger 60 meter. I de vidsträckta trakterna kring Watts flodens källor uppnå deremot alla

gummiträden en medelhöjd af 75—90 meter och de flesta uppskjutna käppraka och med högst få grenar. Många fallna träd hafva en längd af 105 meter och ett stort exemplar upptäcktes för icke länge sedan, som befans ega en längd af 133 meter från rötterna till det ställe, der stammen blifvit under fallet afbruten; trädet hade der nära 1 meters tvärmått och hela dess höjd torde derföre hafva varit minst 150 meter. Stammen höll i omkrets $17 \frac{1}{4}$ meter på halfannan meters afstånd från marken och tillhörde en *Eucalyptus* af arten *E. obliqua* eller *E. amygdalina*.

Det är att märka att dessa jetteträd icke i likhet med sina kaliforniska gelikar växa i små fristående dungar, uppstickande öfver mindre kamrater af samma eller några beslägtadt slag utan att nästan hvartenda träd i skogen både i Dandenong och Otway-distriktet har samma kolossala storlek öfver ett mycket vidsträckt område. Ehuru de befinna sig på knapt 56 kilometers afstånd från Melbourne, är det icke många invånare i denna stad, som känna till dessa märkvärdigheter eller hitta vägen till dem. Reser man från staden uppföre Yarras floddal, kommer man genom vingårdar, som lemna ypperliga röda och hvita viner, till Healesville, beläget omkring 48 kilometer från Melbourne. Derifrån leder en präktig 11 kilometer lång väg längs skogbevuxna kullar till Fernshaw, en liten stad med vacker belägenhet i en trång dälld vid foten af Black Spur i Watts river dalen. På hotellet derstädes kan man erhålla kunniga vägvisare, som veta hvar alla de ståtligaste träden växa. Följande vägens fortsättning ytterligare omkring fem kilometer kommer man till toppen af Black Spur, sedan man derunder stigit uppåt omkring 360 meter och i vägens närhet sett flera af de väldigaste träden. Men har kanske äfven passerat ett och annat träd, som timmerfällarnes yxa hållit

på att offra åt förgängelsen, ty icke ens dessa växtkraftens underbara minnesvårdar få stå i fred för människans vinningslystnad.

Dessa gummiträds märkvärdighet ligger i sjelfva verket mera i deras höjd och utomordentliga raka samt på åtminstone halfva höjden alldeles grenlösa stammar, än stamomfånget, med afseende å hvilket de ej kunna täfla med de gröfsta mammutträden. Men det största af de härvarande träden, känt under namnet »Big Ben», kan dock knapt omfattas af elfva personers utsträckta armar. Ett rätt öfverraskande drag i detta sceneri är den öfverdådiga storleken och frodigheten hos de bräkenråd, som utgöra jetteskogens underskog. De äro omkring 15 meter höga, emellanåt än högre, och det är endast genom att anställa jemförelser mellan sin egen storlek och dessa trädbräknars höjd samt sedermera mellan bräknarne och gummiträden, som åskådaren kan börja göra sig ett något så när riktigt begrepp om måtten hos den trädverld, som framter sig för hans häpna blickar. När man med europeiska ögon betraktar en dylik skogscen i fotografisk afbildning och ur dessa bräknar, hvilkas utseende i allmänhet ganska mycket liknar de små ormbunkar, vi äro vana vid, kan man lätt förledas att använda dessa måttstock för det helas bedömande, ehuru på det sättet ormbunkarne skulle komma att nå öfver höga kyrktak.

Det är nu ej för tidigt att med dessa gummitråd jemföra Californias mammutråd, de enda växtindivider, som med dem kunna jemföras. De upptäcktes först år 1852 och beskrefvos noga två år senare, då äfven frön af träden hittade vägen till Europa. Trädens vetenskapliga namn är *Sequoia gigantea* och deras närmaste släkting är rödvedträdet eller *Sequoia sempervirens*; båda arterna äro barrträd af rödtallarnes grupp. Rödvedträden förekomma allmäns på de

californiska kustbergen och bilda skogar af stammar med 60 meters höjd, deribland enstaka exemplar förekomma, som i storlek nästan täfla med mammutträden. Dessa senare tillhöra uteslutande Sierran och äro endast träffade mellan 1500 och 2100 meters höjd öfver hafvet samt mellan 36° och 37° 15' nordlig latitud. Mammutträden finnas icke annorstädes än i California, den fräjdade hemorten för en mängd andra barrträd utom Sequoia-arterna, hvilka hafva en särdeles reslig växt; de växa tillsammans i parker eller lundar, af hvilka finnas åtta mer eller mindre bekanta, ehuru vanligen blott två besökas af resande. Den först upptäckta parken, »Calaveras» parken, är mest känd; den ligger nordligast och högst upp på Sierran. Den upptager omkring 0.2 kvadratkilometers ytvidd och innehåller omkring nittio mammutträd, växande, liksom annorstädes, spridda bland andra barrträd. Det högsta trädet, kalladt »Keystone State», har en höjd af 99 meter och en omkrets af nära 14 meter vid 1 3/4 meters höjd öfver marken; »Mother of the forest» (skogens moder) är deremot endast 96 meter hög, men nära 19 meter i omkrets vid samma höjd. Kullfallna träd finnas, hvilkas ursprungliga höjd uppskattas till 125 meter eller mera; i en sådan trädstam, som bränts ihålig, kunna tre ryttare rida i bredd på en längd af 9 meter. Många af träden äro betänkligt skadade af eld; och ett af dessa, hvars bark blifvit till stor del bortbränd, håller ännu omkring 31 meter i omkrets vid basen.

De flesta träden i Calaveras parken och i den 5—6 kilometer söder derom belägna, senare upptäckta Mariposa parken, bära taflor af trä eller marmor med namninskrifter upphängda på stammarne. Namngifvandet har förmodligen tillkommit derföre, att man eljest icke skulle kunna omtala enskilda träd eller jemföra dem med an-

dra. Fällandet af ett enda af dessa jetteträd sysselsatte under tjugutvå dagars tid fem med pumpborrar arbetande män. Det fällda trädet genomsågades på tolf meters höjd från marken och der kunde då räknas 1255 »årsringar», ehuru icke känt är, om dessa ringar antyde årliga eller kanske ännu kortare växtperioder.

Den förenämnda Mariposa parken ligger 26 kilometer söder om den ryktbara Yosemite dalen, hvars like i storslagen naturprakt icke finnes på hela jorden. Denna park är till storleken omkring 0.8 kvadratkilometer och innehåller 125 träd med större stamomkrets än tolf meter. Intet af dem är så högt som det största trädet i Calaveras parken, men flera äro mycket gröfre. Det resligaste är omkring 83 meter högt, men två träd finnas, som hålla mer än 27 ½ meter i omkrets vid marken, och aderton andra äro mellan 24 och 18 meter vida. Genom en af de kullfallna stammarne har man uthuggit en väg, som kan befaras med vagn, förespänd med två hästar.

Den bästa föreställningen om dessa jetteträds storlek gifver måhända den hithörande afbildningen af en improviserad bal, som ett amerikanskt turistsällskap tillstälde på en afjemnad stubbe efter ett af träden i Calaveras parken; stubben höll omkring 22 meter i omkrets.

Stamtjockleken hos mammutträden minskas vida mindre med höjdens tillväxt än hos andra träd, och de se derföre ut som kolossala pelare, stående spridda bland urskogens öfriga stammar.

Turistbal på en californisk mammutträdstubbe.

Mammutträd i Californien.

Foten af ett mammutträd.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)